

Národno-gospodarske stvari.

Popotnikove opazke.

Kdor od doma ne gré, domú ne pride: hajdimo tedaj po svetu in oglejmo si ga, da pridemo — domú.

V Avstrii je vsakdanji govor in pisarjenje o novih naredbah in prenaredbah; ta hvalisava to in uno, da je Avstrija nad vse, drugi pa sopet vse graja, da ne more biti slabeje kakor je v Avstrii. Kaj hoče pri tem početi neskušen in nepraktičen človek? In v Avstrii je nepraktičnih ljudi le premnogo, nekaka teorija je v obče zavladala: projektira in teorizira se, pa projekti ostanejo večidel na papirji in teorija v šoli (ako je še to), stvar pa se kreče po starem kopitu. Dosti je sopet takih, ki vse tuje cenijo, bodi še taka šara, vse domače pa brez premislika zametavajo.

Vsakdo mora pritrditi, da je vse to veliko zlo za obče blagostanje, tedaj tudi premislika vredno, kako bi se temu ali unemu v okom prišlo.

Spremljaj me, dragi čitatelj, iz Avstrije v druge države; tam najbolje vidiva, kar imava domá dobrega ali napačnega.

Denar je sedaj „nervus rerum gerendarum“ povsod; s tem se morava dobro oskrbeti, ako hočeva čez mejo, inachi nama veliki „pasus“ malo koristi. Pa denar, in posebno avstrijski, kako težko ga je sedaj dobiti, in vendar, kako nicimen je: srebro in zlato je v Avstrii redko kakor bele vrane, in bankovci so „lažnjivi“, kar je „ažio“ iznajden. Kupiva si v Pragi pruske bankovce ali „kassenscheine“ in potem hajdiva v Draždane ter premišljujeva tam o avstrijski denarni stiski. Pa kako bi mogel popotnik v Draždanih, kjer je toliko znamenitega videti, na tako misel priti. Da! ogledal sem si znamenitosti od „grünes gewölbe“ do črnih kotlov, pa zamislil sem se vendar le v avstrijsko denarno stisko — akoravno, hvala Bogu, mene ni lomila — ker videl sem in dobil, ako sem zmenjal kak prusk bankovec, le avstrijski nov srebern denar. Kako to, da je na Saksonskem toliko avstrijskega srebra? To premišljeva je zadel sem na dva glavna vzroka avstrijske denarne stiske, namreč: zanemarjeno obrtnijo in nesrečni ažijo. Avstrija je v napredku dalječ za kraljestvom saksonskem zaostala in to posebno v obrtnii, kar je Saksoncem na veliko korist. Saksonija ima na 272 □ mil. 2,100.000 stanovnikov, kateri večidel pri živi in umni obrtnii na maloplodni zemlji še v občem blagostanji živijo; nasproti pa, na pr. lepa in toliko od narave nadarjena Štajarska živi na 390 □ mil. komaj 1,100.000 ljudi in kako je v sedanjih okolinostih obče blagostanje!? — Ako človek (izvzemši Česko) obrtniško življenje v Avstrii in Saksonii promotruje, dozdeva se mu, kakor da bi Avstrija roke križem držala in gledala, kako majhna Saksonija marljivo dela — pa potem drago kupuje izdelke in zeva pri praznem žepu, med tem ko Saksonec se muhljivo smehljaje avstrijsko srebro na svoj kupček spravlja. Veliki del obrtniškega in kupčijskega blaga, pri katerem se more reči, sramota je, da se to domá ne pripravlja, prihaja za drag denar iz Saksonije. Trgovec plačuje to blago s srebrom, da ga v Avstrii dobi, plača na bankovce ažio, in koliko to znaša v veliki kupčii! Avstrijanec je s svojim denarjem vedno na ledu, dokler na bankovec tolike procente plačuje ali dolguje.

Poleg obrtniških izdelkov je še eden glaven faktor, kateri iz Avstrije srebro pobira, in to so knjige. Menda ne rečem preveč, da je v Avstrii polovica knjig iz Nemčije in to se vé, največ iz Saksonije; koliko se pa za te potrosi! Dokler je ažio, kuje Avstrija srebrni in zlati denar le za inostranstvo na škodo domačo.

Silna potreba je za Avstrijo, da si zboljša gospo-

darstvo, kupčijstvo in obrtništvo. Kolikor vse to zanemarja in v napredku za drugimi državami ostaja, toliko za tuje dobro skrbi in sama boža. S tem, da se domá obrtnija in trgovina zanemarja, denar ne gré samo na tuje; še večje zlo je, da še tako marljiv človek domá pravega zaslužka nima. Kjer so razne fabrike, se lahko vsak, ako ima zdrave roke in pamet, dobro in pošteno živí; sedaj pa se sliši po celi Avstrii: ni denarja, ni zaslužka! nič se ne prodá! pri tem pa se neprenehoma po časnikih čita, ta fabrika je prišla na kant, ta rudnik se je opustil, delavci nimajo ne dela ne živeža. Kako pa to, da na Saksonskem (o angleški hočem kasneje govoriti), kjer je toliko raznih fabrik, imajo vendar vse toliko dela, da sem slišal fabrikante tožiti, da jim za dobro plačilo delavcev pomanjkuje?! Našel sem pa tudi v saksonskih fabrikah, se vé da Čehov, pa tudi Magjarov in Hrvatov; čudil sem se, da nobenega Slovenca. Delavci so se hvalili, da imajo tû boljše plačilo kakor domá. Kako je tedaj to, da avstrijski fabrikantje brez dela hirajo? kako da njihovi izdelki niso takošni in po taki ceni, kakor so drugih? kako da se delavcem tako ne plačuje domá kakor na tujem? Jaz mislim, da so fabrike, poti in uredbe, po katerih se blago spravlja, slabe, najbolj pa manjka v Avstrii prepotrebne „rizika“ in „eneržije“ ali pogumnega podvzetja v vsem, posebno pa v trgovini.

V Avstrii bi obrtnija in kupčija, še bolj pa gospodarstvo, ravno tako lahko cvetele kakor v zapadnih državah, samo da bi ljudi isti duh navdajal. Poleg tega pa ima ravno umna obrtnija in kupčija in obči napredek v pravi omiki posebno pri avstrijskih Jugoslovenih sveto nalogo, da proti vzhodu poravná to, kar je turško barbarstvo zakrivilo in še krivi; saj se od te strani Avstrii tudi najlepši dobiček obeta.

Zdaj idimo pa po železnici (peš hoditi bi človek moral dolgočasa in — glada umreti) prek neplodne ravnine v Berolin in pustimo Saksonce. V društvu mi je potujoč Hamurčan, ki se ne more došti načuditi, kako krasna in romantična je „saksonska Švajca“. Ko mu jaz rečem, da so na Kranjskem, Štajarskem in Koroškem še veliko krasnejše in romantičnejše gore, me celó pomenljivo pogleda. Drug družnik mi je bil Saksonec, potujoč s svojo ženo, tremi hčerami in enim sinom. Bil je prav natančen nemšk turist; na vsaki postaji kriči: „Kinder, habt ihr den Namen des Ortes schon aufgeschrieben?“ in se vé da po njegovem izgledu si ga je vsak iz družinice v svoj „notes“ zapisal; samo da je bilo ime, če tudi je kraj in mesto le kakošen kurnjek bil. To ti omenim le zato, dragi čitatelj, da vidiš, kako natančni so drugi turisti (popotniki), pa če prav jaz sam nisem tak, imam svoje muhe, in sedaj v Berolin prišedši, ti sopet hočem o stvaréh govoriti, ktere bi drugemu niti na pamet ne prišle, to pa, česar pričakuješ, opustim. (Dal. prih.)

Žensko življenje in ženska ljubezen.

Prosto po nemškem.

1.

Kar njega ste zazrle
Slepé ste mi oči;
Saj drug noben ko dragi
Pred njimi ne stoji.
V bedéčih svojih sanjah
Ga vidim vsaki čas,
Temino razjasnuje
Njegov premil' obraz.
Brez luči in brez barve
Krog mene scer je vse,

Ne maram več za igre,
Prijazne sestrice;
O rajše bi plakala
V samotni izbici —
Kar njega ste zazrle,
Slepé ste mi oči.

2.

Najlepši je predragi,
Je mil ino krepák,
Prečvrste je postave
In hraber je junák.

Na modri tam višavi
Se zvezdica bliščí,
Takó na mojem nebu
Predragi mi sveti.

O hodi svoje poti,
Okinči lepi dom,
Le videti te hočem,
In blaga — tužna bom!

Da vedno za-te molim
Tega celó ne veš,
Poznati nizke dekle
Visoki tud' ne smeš.

Iz deklic najžlahnejšo
Si v zakon moraš zbrat',
Blagosloviti hočem
Presrečno tisočkrat.

Od radosti velike
Točila bom solzé —
Če zraven tudi počí
Ubogo mi srcé!

3.

Ali so sladke le sanje,
Al se zbudila bom 'z njih;
Ali je vendar resnica,
Mene je snubil iz vsih?

Menda je milo izrekel:
„Draga, na veke sem tvoj“,
Menda — al to so le sanje,
Zmota igra se z menoj.

Da bi umrla v omami,
V njej me je ljubi objel,
Da bi me angelček smrti
Sabo vrh néba zdaj vzél!

4.

O prstan moj na roki,
Obroček, ti, 'z zlatá!
Pobožno te poljubim
Poslan si mi 'z nebá.

Minulo je detinstvo,
Zvenel njegov je cvet,
Samotni, zapuščeni,
Ogledala sem svet.

O prstan, ti, na roki
Obroček lep in mil,
Ti še le si predragost
Življenja mi cenil.

Le njemu bom služila,
Le njemu podelim
Prerevno svoje bitje
In česar si želim.

O prstan moj na roki,
Obroček, ti, 'z zlatá!
Pobožno te poljubim
Poslan si mi 'z nebá.

5.

Strézite sestre
Srečni nevesti
Danes s pripravno rokó;
Venčajte glavo
Z mirto cvetečo
Krog in okrog mi lepó.

Zmiraj veselo,
Zmiraj preblažno
Bilo pri njem je srcé,
Dragi je vedno
Górko zaželel
Slave današnjega dné.

Pojte na pomoč,
Sestre, spodite
Čudni, neznani nemir;
Da ga pozdravljam
S čistim očesom,
Njega, blaženstva izvir.

Zdaj se približa
Ženin predragi,
Solnce, o, daj mi svoj svit!
Njemu se nagnem
Krotko, ponižno
Hočem pokorna mu bit'.

Rožice mlade
Njemu trosite,
Cvetje naj raste pred njim;
Z Bogom, ve sestre,
Srečna, otožna,
Blaga! — se vam poslovim.

6.

Zakaj me ogleduješ,
Začuden in zavzet',
Kar sólzice prelivam,
Tega ne veš umet'?
Naj trepeteva solza,
Šaj zá-njo mi ni mar,
Ker biser ta presvitli
Je le veselja dar.

Kak težko mi je srce,
In kak se veseli,
Izrèci, kar občutim,
Mi manjka skor moči.
O pridi k meni, dragi,
In skrivaj si obraz,
Natihoma šeptala
Veselja bodem glas.

Zakaj, da milo plakam,
To menda, zdaj umeš;
Al videti solzice,
Predragi, več ne smeš.
Zatorej te objamem,
Pritiskam na srcé —
O, čuti, kako tolče,
Kak' sladke so solzé.

Tu le pri moji post'li
Je majhen, miren kraj,
Tu le bo stala zibel
In v njej še sanja zdaj.

Al jutri bo zorilo
In sanja več ne bo,
In tvojo bo podobo
Zagledalo okó.

7.

Počivaj na srcu mi, dete, sladkó,
Ti, moje veselje, ti, moje nebó.

Ljubezen, ljubezen je radosti dom,
To vedno sem rekla, trdila to bom.

Slavila življenje sem srečno nekđaj,
Al bitje preblažno mi še le je zdaj.

Le ona, ki ljubi, ki skrbno gojí
Otroka, ki lepo ko roža scvetí,

Le mati pozná, in le mati umé
Ljubezen nebeško in srečo zemljé.

O mož je prereven, ker dano mu ni,
Občutiti radost, ki ženo blaží.

Kak sladko me gledaš, kako se smehljaš,
Al mamico svojo že, ljubček, poznaš?

Počivaj na srcu mi, dete sladkó,
Ti, moje veselje, ti, moje nebó!

8.

Prvikrat si me užalil,
Toda strl si mi srcé;
Neusmiljen, saj počivaš
V temni raki, o gorjé!

Zdaj poglede le pobešam,
Ker veselje vse je preč,
Sem ljubila, sem živela —
Ino živa nisem več.

Tiho hočem žalovati,
Palo zagrinjalo je;
Z Bogom radost, z Bogom sreča,
Bod' te zveste mi solzé!

9.

Hči edine hčere
Dete sprelepó,
Tebe blagoslavljam
Z velo zdaj rokó.
Tvoje je življenje,
Svet ti je odprt,
Mene skor objela
Bode bela smrt.

Láse imam sive,
Lica bleđa zdaj,
Mlada in cveteča
Bila sem nekđaj.
Srečno sem ljubila
Poročila se —
Tudi ti boš stara,
Leta le hité.

Naj hitijo z Bogom
— Vse je le bežnost —
Toda vari skrbno
Srca si mladost.
Vedno rek ponavljam,
Rek poprejšnjih dni:
Sreča je v ljubezni,
In ljubezen v nji.

Ko sem ga zgubila,
Ki mi bil je svet,
Sem gojila zvesto
Še ljubezni cvet.
Hrabro podpirala
Strto sem srcé,
Iskrice ljubezni
Starki še sveté.

Hči edine hčere
Dete sprelepó,
Tebe blagoslavljam
Z velo zdaj rokó:
Ako srce poka
Le junaško stoj,
Bol ljubezni nosi
Ko zaklad seboj.

Luíza Pesjak-ova.

Národne stvari.

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Prekrasen, iz spomina neizbrisljiv bil je pogled iz predmestja Kandije pri mostu čez Krko proti mestu na skalnatem bregu; bil je to eden tistih trenutkov, ki se človeku le redkokrat v življenji pripetijo in se mu zaradi tega toliko globokeje, neugasljivo vcepijo v srce. Misli si, dragi bravec, ne najmanjšega oblačica na nebu s solncem Napoleona I. pri Avsterlicu, navzdol v Kandii in na mostu Sokoleva peresa in rdeče srajce z novomeško bando na čelu, navdušeno igraje „Naprej zastava Slave“, v hišah na skalnatem brdu vsa nadstropja in vsa okna z gospemi in gospodičinami natlačena, da so komaj mogle dihati, entuziastično Sokolcem z belimi rutami v pozdrav mahaje, na mostu pa ljudi, da se nismo več gibati mogli; večkrat smo morali postati, da smo sopet v korakanje prišli, vsi vikaje in kričaje na vse grlo: „Na zdravje Sokolci!“ „Živio Slovenci!“ „Slava Ljubljancem!“ da se je jel skoraj most podirati. Sokol je smel ta dan ponosno reči: „veni, vidi, vici!“ Midva sva se pa ogledovala pri prtljagi, ali ima kdo kak siv plajšč saboj, ker ti imajo navadno rdečo podlogo, da bi se bila narobe va-nj ogrnila in tako saj na pol Sokolcem bila podobna, da bi se mogla deliti v slavo njihovo, — pa ga žalibog ni bilo moč zavohati in morala sva ostati zgubljena med množico in audijencijo dajati svojim mislim. — Slavni francozki pisatelj Proudhon pravi, da vse se dá zapovedati in prisiliti, le entuziazem ali navdušenje nikdar ne! Res bi bil lahko kdo komandiral Novomeščanom: „Meine Herren! also jetzt dreimal Hoch!“ in zahrkalo bi bilo iz grl: Hoch! Hoch! Hoch! kakor da bi mecês nove grče žagal, al „Slava!“ in „Živio!“ na mostu so iztekali iz sredine srca, in marsikter možic, poprej nemškutar ali pa celó nič, je naenkrat čutil, da ima še v dnu srca neko dozdaj nepoznano, popolnoma skrito žilico, kateri se pravi: slovenska národnost, ki se ne dá uničiti, ktere ni nikdar čutil, in naenkrat mu je na stare dni hitreje jela biti, kot nikoli dozđaj druga ktera si bodi. — Popotnica (marš) Sokolova čez most v Novomesto bila je za nemškutarijo, ki se je tam 500 let gnjezdila, šopirila in na videz že popolnoma vkoreninila, pravi Waterloo! Ako Bog dá in sreča junaška, je odslej, mislim, na veke potlačena; se vé, da migal bo še dolgo sém ter tjé kakošen rep kakor pri gadu, kadar se mu odseka glava, al to nas ne plaši, ako mu je enkrat glava strta.

Po kosilu se je čedalje bolj začel veliki trg oživ-